

amely a felek meghallgatásával perenkívüli úton is tisztázható. Más az eset, a fentebbi azon esetben, ha a valutában marasztaló ítélet az átszámítás módozata tekintetében akár a Vt. 37. §.-ára, akár a K. T. 326. §.-ára való utalással rendelkezést tartalmaz. Ekkor csak ítélet segíthet. Hiányossága a rendeletnek, hogy ezen esethezőségekre vonatkozóan nem intézkedett s akár csak a Pp. 409. §.-ában foglalt 8 napos határidő kitolásával módot nem adott a felmerülő ezen tömeges kérdések megnyugtató elintézésére.

Végül ezen utolsó csoportjában a felmerülő kérdéseknek eldöntetlenül áll előttünk a következő: Az 5-ik §. értelmében a jogerős ítélet nem akadály a 4-ik §. szerinti átszámításnak, ha az ítélet valutában marasztal. Mi történik akkor, ha az ítélet a jogerősen valutában marasztaló ítélet alapján végrehajtatott, de a tartozás még nem egyenlített ki. A rendelet értelem szerű magyarázatával az adós hivatalos árfolyamon fizethet és a hitelező ezt kiegyenlítésül elfogadni tartozik annak ellenére, hogy a 4-ik §. első bekezdésében írt feltételek fennforognak. Ugyanis a R. szerint egész a felülvizsgálati eljárásig bezárólag a per bármely szakában kérhető a 4. §. rendelkezéseinek a figyelembevétele. Ellenben a végrehajtási stádiumról a rendelet nem intézkedik, a legvégső stádium, amelyben még a 4-ik §. rendelkezése figyelembe vehető, a jogerősség stádiuma. Nyilvánvaló igazságtalanság fog származni ebből. Ha a végrehajtást a hitelező elhanyagolta, úgy megkaphatja a követelését, ha sietett vele, elveszti követelése egy részét.

VIII. Az elmondottak — csöpp gyanánt a tengerben — mutatják, hogy a gazdasági élet szövevényessége és a jogszabályok tömege megoldhatatlan vagy csak igazságtalanságok árán megoldható kérdések elé állítják a bírót és a jogalkalmazás többi faktorait. Minden új jogszabály, amely legjobb igyekezet mellett sem tud az összes eshetőségekre figyelemmel lenni, csak súlyosbitja a helyzetet és jogi komplikációkkal terheli a gazdasági élet önmagában is súlyos állapotát.

Számjegyzékbe nem vett részvény és közgyűlés.

A 300/1936. M. E. sz. rendelet értelmében részvény osztalékszelvényére, valamint záloglevél vagy kötvényszelvényre fizetést teljesíteni vagy a szelvényre esedékes összeget a fél szabad rendelkezésére álló számlán jóváírni csak akkor szabad, ha a részvény, záloglevél illetőleg a kötvény belföldinek tulajdonában van és ezt a szelvény bemutatója a MNB. által megállapított módon igazolja. E rendelkezés alapján az MNB. 450/1936. számú

hirdetménye szerint az értékpapírokat két csoportra osztotta. Mindkét csoportbeli papírokra áll az 1970/1935. M. E. sz. rendelet korlátozása, mely szerint az értékpapírok szelvényeire csak akkor szabad készpénzben fizetést teljesíteni, vagy az esedékes összeget a fél szabad rendelkezésére álló számlán jóváírni, ha a bemutató a szelvényhez tartozó köpenyt 8 nap tartamára letétbe helyezi, kivéve, ha igazolják, hogy a köpeny belföldön közjegyző, hatóság, közpénztár vagy megbízott pénzügyintézet őrzésében van. Az első csoportba felvett papírokra nézve még külön feltétel az, hogy azok a MNB. hirdetményeiben előírt módon számjegyzékbe vétessenek és igazolni kell, hogy a köpeny a számjegyzékbe vételt tanúsító megjelöléssel van ellátva.

A MNB. 450/III—1936. számú hirdetményében ismételtelen felhívja a figyelmet arra, hogy számjegyzékbe vétel alá eső, azonban számjegyzékbe nem vett értékpapírok szelvényeire készpénzben vagy a fél szabad rendelkezésére álló számlán történő jóváírással fizetést teljesíteni nem szabad. Utal a budapesti tőzsde tanácsának 678/T. 1936. sz. hirdetményére, mely szerint az ilyen értékpapírok a tőzsdei forgalomban nem szállíthatók és megjegyzi, hogy a MNB. felhívta a megbízott és kijelölt pénzügyintézeteket, hogy az ilyen értékpapírok tárgyában sem saját részükre, sem harmadik személyek számlájára ügyleteket ne kössenek és ügyletek kötésére irányuló megbízásokat el nem fogadjanak.

Hogy a tőzsdetanács milyen értékpapírt tekint a tőzsdei forgalomban szállíthatónak, az saját belátásától függ. Hogy pedig a MNB. felhívása következtében a megbízott és kijelölt pénzügyintézetek a számjegyzékbe nem vett értékpapírok tárgyában ügyleteket kössenek-e és ilyen ügyletek kötésére irányuló megbízást elfogadjanak-e vagy nem, ugyancsak az illető pénzügyintézetek belátásától függ.

A MNB. maga is felhívásnak jelzi az erre irányuló rendelkezését és nem tilalomnak vagy korlátozásnak. Kifejezett tilalomnak vagy korlátozásnak nem is lenne helye. Az 1970/1935. M. E. számú rendelet megtiltja ugyan, hogy belföldi külföldivel értékpapírra vonatkozó ügyletet kössön, ilyen megbízást vállaljon, vagy ilyen megbízást adjon, külföldi alatt azonban külföldön lakó személyt vagy külföldön székhellyel vagy teleppel bíró jogi személyt vagy céget ért. Viszont a 300/1936. M. E. sz. rendelet az ugyanígy meghatározott külföldi ügyletkötési képességét még jobban megszorítja, megállapítván azt, hogy a belföldi tulajdonban lévő értékpapírnak a számjegyzékbe vett papír tekintendő és külföldi tulajdonban lévő papír számjegyzékbe nem vehető. Azonban a számjegyzékbe nem vett papír belföldi tulajdonosát nem zárja ki az összes ügyletekből, csupán nem ad neki módot arra, hogy szelvényekre fizetést vegyen fel. Míg tehát a külföldi jogait az 1970/1935. sz. rendelet határozmányain

túlmenően korlátozta, a belföldit csupán abban akadályozza meg, hogy amennyiben papirja számszámjegyzékbe véve nincs, úgy szelvényre fizetést vehessen fel.

A külföldi nem azáltal vált külföldivé, hogy papirja számszámjegyzékbe nem vehető és a belföldi azáltal, hogy papirja számszámjegyzékbe vételét elmulasztotta, nem vált külföldivé. Köthet tehát mindennemű olyan jogügyletet, melyet az 1970/1935. M. E. sz. rendelet a külföldinek megtilt, csupán meghatározott papirok szelvényeit nem válthatja be.

A MNB.-nak nyilvánvalóan van oka arra, hogy a megbízott és kijelölt pénzügyintézeteket felhívja arra, hogy a számszámjegyzékbe nem vett értékpapírok tárgyában semmiféle ügyletet ne kösse. A MNB.-nak nincs törvényes felhatalmazása arra, hogy a pénzügyintézeteket erre jogszabály erejével kötelezze. Ha tehát valamely megbízott vagy kijelölt pénzügyintézet a MNB. felhívásának eleget tett és ennek következtében megtagadja valamely számszámjegyzékbe nem vett értékpapír belföldi tulajdonosával való jogügylet kötését, úgy azt kényszerítő jogszabály hiányában saját belátása alapján és a saját veszélyére teszi.

Hogy a megbízott vagy kijelölt pénzügyintézet adásvételi lombard vagy egyéb ilyen ügyletet nem köt, azzal csupán az esetleges haszontól fosztotta meg magát. Előfordulhat azonban olyan eset, mikor a letétbe vétel megtagadása egyéb következményeket idézhet elő. Így például a részvényesi jogok gyakorlásának megakadályozása a megtartott közgyűlés sikeres megtámadását, sőt a közgyűlésen résztvevők részvényeinek megőrzésével megbízott vállalat kártérítési kötelezettségét vonhatja maga után.

A r. t. alapszabályai rendszerint ahhoz kötik a részvényes szavazati jogát, hogy a részvényes a közgyűlés megkezdése előtt a részvényeit letegye. E letétel módja különböző lehet. Történhetik a letétel magánál a r. t.-nál, vagy pedig valamely más pénzügyintézetnél vagy vállalatnál. Megtörténhetik tehát, hogy a pénzügyintézet mint alapszabály szerint vagy egyébként kijelölt letéteményes a számszámjegyzékbe nem vett részvénynek a közgyűlésen való részvétel céljából letétbe helyezett papír elfogadását megtagadja. Kérdés, hogy ebben az esetben a letéteményes pénzügyintézet helyesen jár-e el?

E szempontból különbséget tehetünk abban, hogy a pénzügyintézet saját közgyűlésen való részvétel céljából felkínált papír átvételét tagadja-e meg, vagy pedig más r. t. közgyűlésen való részvétel feltétele-e a pénzügyintézetnél letenni kívánt részvény.

Ha saját közgyűlésről és saját részvényekről van szó, akkor nem feledkezhetünk meg arról, hogy a r. t.-nak kétféle működése van. Egy belső: saját igazgatása és egy külső: a részvénytársasági cél érdekében való tevékenykedés. A belső igazgatás során nem a r. t. mint olyan végez aktív tevékenységet, hanem a r. t. szervei működnek egymásközt a K. T. által előírt

módon. A r. t. szerveinek e működése belsőleg mint a r. t. életműködése nyilvánul és e szervi működés teszi lehetővé, hogy a r. t. mint jogi személy jelentkezék és léphessen fel harmadik személyekkel szemben. A r. t.-nak mint jogi személynek e külső, harmadik személyekkel szemben való működése az, amit általában ügyletek kötésének nevezhetünk. A közgyűlés és az ezzel kapcsolatos belső működés tehát nem jogügyletek sorozata. Az igazgatósági tag, mikor az ügyeket intézi, nem ügyletet köt, a felügyelő bizottsági tag, mikor a mérleget vizsgálja, és a leltárt aláírja, a közgyűlés, mikor határoz, nem ügyletet köt, hanem működik. Jogügyletet csak maga a r. t. köthet. Mikor pedig a részvényes a közgyűlésen való részvétel céljából megjelenik és a r. t. erre kijelölt közegénél részvényeit leteszi, nem jogügyletet köt, hanem a közgyűlésen való tanácskozási és szavazati jogát igazolja, ezt teszi akkor is, ha netán a r. t. ügyletkötés céljaira szolgáló üzleti helyiségében a pénztárnál teszi le részvényeit ugyanilyen céllal.

Ugyanaz a helyzet akkor, ha a r. t. más pénzügyintézetet vagy vállalatot bízott meg azzal, hogy a közgyűlésre jelentkező részvényesek részvényeit letétül átvegye. Ebben az esetben már kettős jelenség állott elő. Egyrészt a közgyűlést tartó r. t. bizta meg az idegen vállalatot azzal, hogy az igazolás céljából felkínált részvényeket átvegye, másrészt pedig az idegen vállalat a r. t. megbízása folytán érintkezik a részvényessel és az igazolás céljából átadott részvényeket átveszi.

A r. t.-nak a letéteményessel kötött e megállapodásából következik, hogy a közgyűlésen résztvenni kívánó részvényes nem önszerződő fél, hanem a részvénytársasági tőkevagyon részese, a letéteményessel való érintkezése pedig azért szükséges, mert a r. t. és a letéteményes között létrejött letéti ügylet e nélkül nem bonyolódik le, lévén ennek a letéti ügyletnek a tárgya éppen a részvényes által képviselt részvény, melyet a r. t. a letéteményes által belső céljai elérése végett átmenetileg igazoltatás okából vesz birtokába.

Ha tehát a pénzügyintézet a MNB. ama felhívásának, hogy a számszámjegyzékbe nem vett értékpapírok tárgyában se saját részére, se harmadik személyek számlájára jogügyleteket ne kössön, eleget kíván tenni, úgy a közgyűlésen való részvétel céljából jelentkező részvényessel szemben az elzárkózás álláspontját nyugodtan feladhatja, mert a részvényeknek ilyen célból való átvétele csak külsőleg látszik a pénzügyintézet és a számszámjegyzékbe nem vett papír tulajdonosa között létrejött jogügyletnek, bár a fent kifejtettek szerint nem az. De magábanvéve a MNB. felhívása is csak a pénzügyintézet saját részére és harmadik személyek számlájára kötendő jogügyleteket kívánja megakadályozni, már pedig, ha a részvényes a részvényletételét jogügyletnek is tekin-

tené, akkor sem tekinthető olyan jogügyletnek, melyet a r. t. vagy pénzügyintézet saját részére vagy más számlájára kötött.

Hasonló a helyzete a *külföldi részvényesnek* is. A 300/1936. M. E. számú rendelet megtiltja minden külföldi papir behozatalát, az 1970/1935. M. E. sz. rendelet megtiltja ugyan külföldi tulajdonában lévő értékpapírokra nézve bármilyen jogügylet kötését, azonban nem tiltja a külföldi értékpapírjának letétben tartását, feltételezve azt, hogy a letétügylet e rendelet 1935. február 24-én történt hatályba lépése előtt kötött meg. A most tárgyalt szempontból tehát ilyen régi letétbe helyezők jöhetnek csak tekintetbe. Külföldieknek Magyarországon letétbe elhelyezett papirjai számszámjegyzékbe nem vehetők, de nincs olyan rendelkezés, mely tiltaná azt, hogy belföldi vállalat külföldi részvényese, ha értékpapirjai belföldi letétben rendelkezésére állanak, részvényes jogait a r. t. közgyűlésén jegyzékbe vétel nélkül ne gyakorolja. A részvényesi jogok gyakorlása szempontjából a külföldi és belföldi részvényes között különbség nincs, csak abban az esetben, ha a külföldi elmulasztotta, hogy részvényeit a kötelező rendelkezések hatályba lépte előtt belföldön elhelyezze. Minthogy pedig a külföldi részvényes papirjai a 300/1936. M. E. sz. rendelet értelmében számszámjegyzékbe nem vétettek, viszont a mai jogállapot szerint senki sem akadályozhatja meg abban, hogy a Magyarországon lévő részvényei alapján jogait ne gyakorolja, nemcsak a dolog természetéből folyik, de a fent közölt elgondolás alapján sem akadályozható meg abban, hogy részvényesi mivoltának igazolása céljából részvényeit a hirdetményben vagy az alapszabályokban meghatározott helyen letegye.

A külföldi helyzete mindenesetre különbözik a számszámjegyzékbe nem vett belföldi részvénytulajdonos helyzetétől annyiban, hogy az 1970/1935. M. E. sz. rendelet tilt a külföldivel értékpapír tárgyában bárminemű „más” ügyletet, tehát letéti ügyletet is, ismétlem azonban, hogy ezt a letétügyletet nem a részvényes, hanem a r. t. köti a letéteménnyel, a közgyűlésen résztvenni kívánó külföldi részvényes nem szerződő fél, hanem annak a részvénynek tulajdonosa és képviselője, mely a mások által megkötött letéti ügylet tárgya. P. T.

Igazgatósági tagok kártérítési felelőssége.

Irta: *Dr. Glücksthal Andor.*

A kereskedelmi törvényünk által a címben megjelölt tárgyat illetően adott szabályozás csak keretszabályozás. A megadott kereteket az azóta kialakult joggyakorlat töltötte be. Előljáróban megállapítom, hogy ez a joggyakorlat és az annak